

**УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЛЮДИНА І СВІТ»
З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ**

В Україні, як і в інших розвинутих країнах світу, вища освіта визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Пріоритетними напрямками розвитку сучасної вищої освіти є особистісна орієнтація, формування національних і загальнолюдських цінностей, постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій. Ці сучасні тенденції розвитку роблять вплив на реформування освіти України, які передбачають необхідність орієнтації на наповнення змісту освіти новітніми матеріалами, а саме сучасними інноваційними технологіями навчання.

Докорінні зміни, які відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, також активізували пошук шляхів підготовки майбутніх учителів початкової школи до ефективного трансформування набутих знань у шкільну практику. У зв'язку з цим особливого значення у педагогічній підготовці студентів набуває поєднання фундаментальної освіти, глибоких основ професійної діяльності з формуванням практичних умінь та навичок.

Нині надзвичайно актуальною є проблема використання інтерактивних технологій в професійній підготовці майбутніх вчителів (Н.Г. Баліцька, О.А. Біда, Г.Л. Волошина, Н.С. Побірченко, О.І. Пометун, О.А. Комар і ін.), та формування в майбутніх учителів знань і вмінь з використання нових навчальних технологій в професійній діяльності вчителя сучасної школи (Л. Кекух, Л. Петриченко, О. Снігур, В. Фадєєв і ін.).

Таким чином ми переконуємося, що дана проблема на сьогодні є надзвичайно актуальною. Мета нашого дослідження – показати, як здійснюється процес формування технологічної готовності майбутніх учителів початкових класів при вивченні дисципліни «Людина і світ» з методикою викладання.

Основними завданнями курсу «Людина і світ» з методикою викладання є: забезпечити належний рівень теоретичних знань студентів з методики викладання освітньої галузі «Людина і світ» у початковій школі; розвивати практично-методичні вміння, які необхідні для аналізу змісту освітньої галузі «Людина і світ», що викладений в програмах та підручниках з курсу «Я і Україна» (природознавчого і суспільствознавчого напрямків); оволодіти вміннями правильно підбирати ефективні методи, прийоми та засоби наочності при розробці планів-конспектів уроків «Я і Україна» (природознавчого і суспільствознавчого напрямків); навчитися моделювати уроки «Я і Україна» з використанням інноваційних підходів; формувати педагогічні навички майбутнього вчителя до організації та керування процесом навчання на уроках «Я і Україна». Даний курс також спрямований на збагачення змісту методичної підготовки студентів системою концепцій, які націлюють на впровадження педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності, а саме при викладанні уроків «Я і Україна».

Для ефективного здійснення інтерактивного навчання при вивченні дисципліни «Людина і світ» з методикою викладання варто дотримуватися таких **принципів**:

- активності (активна участь студента для досягнення поставленої мети та у процесі спілкування і взаємодії з іншими студентами);
- відкритість зворотнього зв'язку та довіра у спілкуванні (вільне висловлювання студентами думок, ідей щодо поставлених завдань);
- рівність позицій (викладач не нав'язує студентам свою думку, а діє разом з ними);
- експериментування (активний пошук студентами нових ідей та шляхів вирішення поставлених завдань) [5, 146].

На лекційних заняттях студенти знайомляться із загальною сутністю викладання освітньої галузі «Людина і світ» в початкових класах. Для організації активної взаємодії викладача та студента, а також для мотиваційної діяльності варто використовувати евристичну бесіду. Адже основне завдання лектора полягає не стільки у передачі інформації, скільки в залученні студентів до наукового пошуку. Під час проблемної лекції варто створювати ситуацію, яка стимулює студентів до необхідності отримувати нові знання, шукати нові способи розв'язування завдань, активізувати спільний пошук шляхів розв'язання цієї ситуації, творити висловлення власних думок. Визначення певних навчальних проблем, що стосуються методики даного курсу дає нагоду побудувати лекцію як діалогічне спілкування зі студентами. Найчастіше таке спілкування слід здійснювати **методом евристичної бесіди**, яка починається з проблемного запитання, на яке студенти не готові відповісти відразу, але їхні знання дають змогу знайти правильну відповідь шляхом логічних міркувань.

У процесі вивчення даного курсу доцільно використовувати такі **форми навчальної діяльності студентів**:

- фронтальну (викладач навчає всю групу студентів одночасно – начитка лекційного матеріалу з курсу «Людина і світ» з методикою викладання, пояснення студентам виконання практичних та лабораторних завдань);
- парну (робота студента з викладачем – перевірка теоретичних знань з даного курсу; робота студентів «один на один» – виконання творчого завдання у парах, виготовлення наочності до уроків «Я і Україна»);
- групову (всі студенти активно навчають один одного – процес обговорення проблемної ситуації що склалася, аналіз проглянутого (проведеного вчителем) чи прослуханого (розробленого студентом) плану-конспекту уроку «Я і Україна»);
- індивідуальну (самостійну) роботу студентів – розробка плану-конспекту уроку «Я і Україна» за запропонованою викладачем темою, збір методичного матеріалу до уроків «Я і Україна», підготовка наочності, комплектування методичної папки.

Запропоновані форми навчальної діяльності студентів варто використовувати при проведенні лабораторних занять, де посилюється **практична спрямованість** навчання студентів, удосконалюються навички **моделювання**.

На лабораторних заняттях студентам пропонуються такі завдання:

1. Проаналізувати діючі програми з курсу «Я і Україна» (I програма – автори Н.М. Бібік, Н.С. Коваль, Т.М. Байбара; II програма – автори В. Ільченко, К. Гуз). Зробити порівняльний аналіз.
2. Проаналізувати зміст підручників «Я і Україна», їхню відповідність діючим програмам.
3. Скласти календарне планування уроків «Я і Україна».
4. Скласти схему розвитку одного з природничих понять на уроках «Я і Україна».
5. Розробити розгорнутий план-конспект уроку «Я і Україна» (природознавчого напрямку).
6. Розробити розгорнутий план-конспект уроку «Я і Україна» (суспільствознавчого напрямку).
7. Запропонувати нестандартний тип уроку «Я і Україна», довести його ефективність, розробити конспект.
8. Розробити, підібрати та запропонувати різні види домашніх завдань до уроків «Я і Україна» і т.д.

У процесі вивчення курсу «Людина і світ» з методикою викладання у початковій школі також варто використовувати ряд інших методів, що належать до інтерактивних. Так, наприклад, для виховання навичок спілкування і співробітництва студентів варто організовувати спільний пошук розв'язання певного завдання. Це може бути **дискусія**, проведення якої вимагає дотримання таких правил: говорити по-черзі, а не всі одночасно; не заперечувати тому, хто говорить; критикувати ідеї, а не людину, що висловлюється; поважати думки товаришів; не змінювати тему дискусії; заохочувати всіх студентів до дискусії. Такі умови потребують вміння вислухати всіх бажаючих з даного питання, стати на позицію кожного студента, щоб зрозуміти логіку його міркування.

Ефективними є **заняття-діалоги**. Студенти готують доповіді на теми, які зумовлюють дискусію. Наприклад:

1. Формування природознавчих понять неживої природи при вивченні курсу «Я і Україна» (природознавчий напрям).
2. Формування природознавчих понять живої природи на уроках «Я і Україна» (природознавчий напрям).
3. Формування позитивних людських рис у молодших школярів при вивченні курсу «Я і Україна» (суспільствознавчий напрям).
4. Формування понять «людина», «людське Я», «неповторність кожної людини» у молодших школярів на уроках «Я і Україна» (суспільствознавчий напрям).

Після заслуховування доповідей відбувається діалог, в ході якого студенти висловлюють свої міркування. Так, всі сходяться на думці, що вивчення навколишнього світу молодшими школярами здійснюється через цілісне уявлення про їхнє природне і суспільне оточення, встановлення взаємозв'язків та залежностей між ними.

У підвищенні мотивації спільної навчально-пізнавальної діяльності студента на заняттях з курсу «Людина і світ» з методикою викладання належне мі-

ще займають й **ігрові технології**. Ігри посідають важливе місце серед перспективних методів інтерактивного навчання у професійній освіті. Вони використовуються для тренування, розвитку творчого мислення, формування практичних умінь і навичок, активізують сприймання навчального матеріалу, стимулюють увагу і підвищують інтерес до вивчення курсу «Людина і світ» з методикою викладання. Важливе значення мають ігри-сценування. Це своєрідний «діловий театр», коли розігрується яка-небудь ситуація, поведінка в ній людей. Тут студент має мобілізувати весь свій досвід, знання, навички, зуміти «вжитися» в образ певної особи, зрозуміти особливості її виробничої діяльності, оцінити обстановку і знайти правильну лінію поведінки [2, 23].

Основне завдання такої гри – навчити студента орієнтуватися в різних обставинах, давати об'єктивну оцінку своїй поведінці, враховувати можливості інших людей, встановлювати з ними контакти, впливати на їхні інтереси, потреби і діяльність. Для використання гри-інсценізації студенти самостійно складають сценарії, у яких описують конкретну ситуацію, функції і обов'язки дійових осіб, завдання, які вони мають виконати. Це, насамперед, відбувається на лабораторних заняттях, де студенти вчаться розробляти та проводити уроки «Я і Україна», цим самим перевтілюючись у роль вчителя.

Для перевірки засвоєних студентами знань та умінь з курсу «Людина і світ» з методикою викладання слід використовувати також **інтерактивні вправи**. Наприклад: «мозковий штурм» (дозволить перевірити наявні знання студентів з даного курсу). «Словничок понять» (за результатами мозкового штурму студенти складають словничок природознавчих та суспільствознавчих понять, що формуються у молодших школярів на уроках «Я і Україна»), «асоціативний куц» (дозволяє виявити залежності між ідеями – вивчення засобів наочності та методів навчання, методика їхнього підбору та використання на уроках «Я і Україна»), «кероване вивчення» (студенти виконують завдання різної складності через роздані письмові інструкції), метод комплексної розумової діяльності – розбір проблемних ситуацій і ін.

Однією з умов успішного засвоєння матеріалу курсу «Людина і світ» з методикою викладання у початковій школі є детальне ознайомлення студентів із сучасною методичною літературою, перейняття **досвіду педагогів-новаторів**. Особливе значення має опрацювання періодичної літератури, а саме журналів «Рідна школа», «Початкова школа», «Розкажіть онуку» і ін. Це дає студентам можливість бути вчасно проінформованими про найновіші досягнення та проблеми викладання освітньої галузі «Людина і світ» у початкових класах.

Системою всіх занять з даного курсу є активна взаємодія студентів один з одним та з викладачем з метою спільного розв'язання поставленого того чи іншого завдання. При цьому студенти вільно обмінюються думками, ідеями, пропозиціями, проводяться дискусії, виявляється творчий характер кожного студента; розвивається самостійність, доброзичливість, комунікабельність, прагнення до творчого розв'язання проблем. Студенти вчаться застосовувати здобуті знання на практиці, а саме вміло використовувати знання при моделюванні та

розробці планів-конспектів уроків «Я і Україна». Це насамперед, потребує творчого підходу, високого рівня методичного мислення кожного студента.

Отже, проаналізовані різноманітні нами підходи до проведення занять з курсу «Людина і світ» з методикою викладання переконують в тому, що введення інтерактивних технологій, насамперед, активізує пізнавальну діяльність студентів, підвищує ефективність засвоєння студентами навчальної інформації, здійснює розвиток творчих задатків студентів, посилює мотивацію та інтерес до майбутньої творчої професійної діяльності, формуються особисті якості вчителя-творця. При цьому студент виховується як справжня людина, вдосконалюючи риси та якості, що допоможуть йому стати справжнім педагогом та фахівцем своєї справи.

Проблематика, яка пов'язана з сучасними технологіями підготовки майбутніх учителів початкових класів нині є надзвичайно актуальною та потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх вчителів / Н.Г. Білецька, О.А. Біда, Г.Л. Волошина; під ред. Н.С. Побірченко / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – К.: Науковий світ, 2003. – 138 с.
2. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: Збірник наукових праць / Ред. В.М. Федорчук. Кам'янець-Подільський державний університет. – Кам'янець-Подільськ: Абетка – НОВА, 2003. – 208 с.
3. Гадецький М.В. Організація навчального процесу в сучасній школі: Навчально-методичний посібник / М.В. Гадецький, Т.Н. Хлебнікова. – Харків: «Ранок», 2004. – 136 с.
4. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Освіта України. – 2004. – № 60–61. – 10 серпня. – С. 7–11.
5. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії та практики підготовки вчителя-вихователя-викладача: Зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. / Відп. ред. В.П. Андрущенко / АПН України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – 200 с.
6. Пометун О.І. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ: Навчальний посібник / О.І. Пометун, О.А. Комар / Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини. – Умань: «Софія», 2007. – 66 с.